

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE
LA REGION DE BRUXELLES-
CAPITALE OUVRANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT
COMME SITE DU MOERASKE A
SCHAERBEEK, EVERE ET
BRUXELLES (HAREN).

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Vu la loi spéciale du 12 janvier 1989
relative aux institutions bruxelloises,
notamment l'article 4;

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à
la conservation du patrimoine immobilier,
notamment les articles 18 et 23;

Sur proposition du Ministre de la Région de
Bruxelles-Capitale ayant les Monuments et
les Sites dans ses attributions;

Après en avoir délibéré,

A R R E T E :

Article 1er. - Le présent arrêté règle une
matière visée aux articles 3 et 39 de la
Constitution.

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE OPENING
VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS LANDSCHAP
VAN HET MOERASKE TE
SHAERBEEK, EVERE EN BRUSSEL
(HAREN).

De Regering van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest,

Gelet op de bijzondere wet van 12 januari
1989 met betrekking tot de Brusselse
Instellingen, inzonderheid artikel 4;

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid de artikels 18 en 23;

Op de voorstel van de Minister van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast met
Monumenten en Landschappen;

Na beraadslaging,

B E S L U I T :

Artikel 1. - Door dit besluit wordt een
materie geregeld bedoeld bij de artikels 3
en 39 van de Grondwet.

Article 2. - Conformément aux dispositions de l'article 18 §1er de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, nous autorisons l'ouverture de la procédure de classement comme site, en raison de sa valeur scientifique, historique et esthétique, précisée dans la notice annexée au présent arrêté, du Moeraske, connu au cadastre de

Schaerbeek 1ère division, section A, 3ème feuille, parcelles 143t(partie), 142b, 143s, 139b2, 140n et 140m(partie); Evere section A, 2ème feuille, parcelles 558g, 559p, 530e, 530d(partie); section A, 1ère feuille, parcelles 62r, 62s, 62p et 61l; Bruxelles 21ème division, section A, 2ème feuille; Gare de formation de Schaerbeek (partie) non cadastrée.

La délimitation du site ci-dessus est reprise sur le plan annexé au présent arrêté.

Article 3. - La zone de protection relative au site décrit ci-dessus comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan joint au présent arrêté.

Article 4. - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

a) Les nouvelles plantations sont soumises à autorisation.

Artikel 2. - Overeenkomstig de bepalingen van artikel 18 §1 van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed wordt de toelating verleend tot opening van de procedure tot bescherming als landschap, omwille van zijn Wetenschappelijke, historische en esthetische waarde, zoals nader bepaald in de nota bijgevoegd aan het besluit, van

Schaerbeek 1ste divisie, sectie A, 3de blad, percelen 143t(deel), 142b, 143s, 139b2, 140n et 140m(deel); Evere sectie A, 2de blad, percelen 558g, 559p, 530e, 530d(deel); sectie A, 1ste blad, percelen 62r, 62s, 62p et 61l; Brussel 21de divisie, sectie A, 2de blad; Vormingsstation Schaerbeek (deel) niet gekadastreerd.

De afbakening van hierboven vermeld landschap wordt aangeduid op het plan bijgevoegd aan dit besluit.

Artikel 3. - De vrijwaringszone met betrekking tot het hierboven vermelde landschap betreft de wegenis, gedeelten van wegenissen evenals het geheel van de percelen opgenomen in de perimeter, afgebakend op het plan in bijlage van dit besluit.

Artikel 4. - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

a) De nieuwe aanplantingen zijn onderworpen aan een toelating.

b) L'utilisation, l'entreposage ou la fabrication de substances nocives au développement et à la croissance des plantations, de la faune et de la flore ou nuisibles à la qualité des eaux sont prohibées.

c) Aucune modification du relief, même mineure, ne peut être réalisée sans autorisation préalable.

d) La pose de panneaux publicitaires est interdite.

e) L'allumage de feux est soumis à autorisation.

f) Toute installation quelconque, en ce compris les roulottes et caravanes, est prohibée.

g) Le dépôt et le stockage de matériaux, débris, détritus et déchets de toute nature sont prohibés. Une aire réservée au compostage peut être aménagée après autorisation.

h) La poursuite, la chasse ou la capture de toute espèce d'animal sauvage nécessitent une autorisation préalable.

i) Toute nouvelle construction est interdite excepté les constructions défendant un objectif exclusivement didactique ou scientifique qui peuvent être autorisées.

b) Het gebruik, de opslag of de aanmaak van stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de ontwikkeling en de groei van de aanplantingen, de fauna en de flora of voor de kwaliteit van het water, zijn verboden.

c) Elke wijziging van eender welke aard van het reliëf is onderworpen aan een toelating.

d) Het plaatsen van reclameborden is verboden.

e) Het aansteken van vuur is verboden.

f) De plaatsing van eender welke installatie, waaronder woonwagens en caravans, is verboden.

g) De opslag van materialen, het storten van huisafval, vuilnis en afval van eender welke aard, is verboden. De installaties voor recycleerbaar afval mogen geplaatst worden na toelating.

h) Voor het opjagen, jagen en vangen van alle soorten wilde dieren is een toelating nodig.

i) Elke nieuwe constructie is verboden. Constructies met een uitsluitend didactisch of wetenschappelijk doeleinde kunnen toegelaten worden.

j) L'entretien normal des arbres (enlèvement des branches mortes, cassées ou tombantes, soins aux plaies) est obligatoire. L'élagage d'un arbre à haute tige (on entend par "arbre à haute tige" un arbre dont le tronc mesure, à 1m de hauteur, 20cm de diamètre au moins et qui atteint au moins 3,50m de hauteur) ne sera permis qu'après autorisation.

k) L'abattage d'un arbre à haute tige ne sera permis qu'avec autorisation et qu'en cas de danger immédiat de chute ou de vétusté notoire. Dans le cas d'alignements ou d'arbres isolés, tout arbre abattu ou tombé naturellement sera remplacé, dans l'année, au moyen d'un arbre de la même variété. Dans les autres cas l'arbre pourra être remplacé par un sujet d'une autre espèce.

l) L'utilisation des arbres à des fins de support publicitaire ou de ligne électrique est interdite. Seul leur étiquetage à des fins scientifiques et didactiques reste autorisé.

m) L'organisation de compétitions sportives de véhicules à moteur est interdite.

n) Le stationnement des véhicules se fait exclusivement dans les endroits réservés à cette fin.

j) Het gewoon onderhoud van de boom (het verwijderen van dode of gebroken takken; het verzorgen van beschadigde plekken) is verplicht. Het snoeien van hoogstammige bomen (een "hoogstammige" boom heeft een stam met een doorsnede van tenminste 20 cm. op 1 m. hoogte, en een hoogte van tenminste 3,50 m.) wordt enkel na een vergunning toegelaten.

k) Het omhakken van hoogstammige bomen wordt enkel toegelaten indien de boom elk moment kan omvallen of er duidelijk verouderd uitziet. In het geval van boomrijen of van geïsoleerde bomen, zullen alle bomen die omgehakt of op natuurlijke wijze omvallen, in hetzelfde jaar vervangen worden door een gelijkaardige boom. In andere gevallen kan de boom vervangen worden door een andere soort.

l) Het is verboden de boom te gebruiken om er reclameborden of elektriciteitslijnen aan op te hangen. Enkel het aanbrengen van een etiket met wetenschappelijk of didactisch doeleinde blijft toegelaten.

m) Het organiseren van sportwedstrijden voor motorvoertuigen is verboden.

n) Het parkeren van voertuigen mag enkel op de plaatsen die daarvoor bestemd zijn.

o) Les éléments constitutifs de la composition originelle du site tels que ponts, fontaines, fabriques, glaciers, kiosques, pavillons, fausses grottes, statues, vieux bancs et réverbères, pergolas, passerelles, sépultures, grilles doivent être maintenus en l'état. Toutes les mesures seront prises afin de les mettre en valeur.

o) De bestanddelen van de oorspronkelijke ordening van het landschap zoals bruggen, fontein, fabrieken, ijskelders, kiosken, paviljoenen, artificiële grotten, standbeelden, oude banken en straatlantaarns, pergola's, loopbruggen, graven en traliewerk moeten in goede staat gehouden worden.

Alle maatregelen hiervoor zullen genomen worden.

Bruxelles, le 02/06/84

Brussel, 02/06/84

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

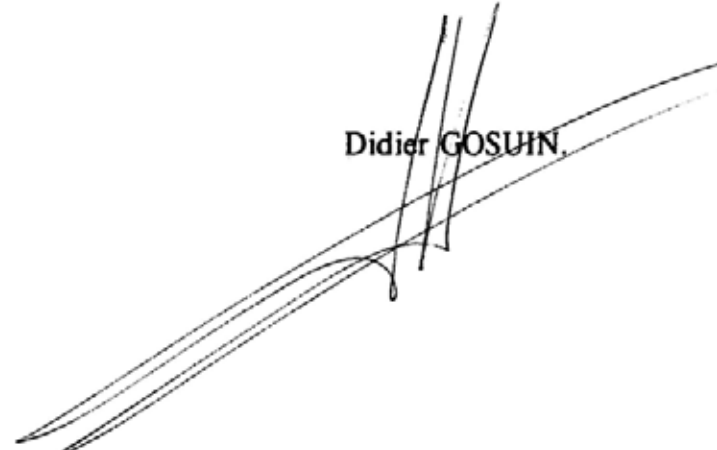
De Minister-Voorzitter van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Logement, de l'Environnement, de la Conservation de la Nature et de la Politique de l'Eau.

De Minister van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Huisvesting, Leefmilieu, Natuurbehoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST**

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
PORTANT CLASSEMENT COMME
SITE DU MOERASKE A
SCHAERBEEK, EVERE et BRUXELLES
(HAREN).

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE BESCHERMING
ALS LANDSCHAP VAN HET
MOERASKE TE SHAERBEEK, EVERE
EN BRUSSEL (HAREN).

DESCRIPTION SOMMAIRE ET
JUSTIFICATION DE L'INTERET
SELON L'ARTICLE 2, §1er DE
L'ORDONNANCE DU 4 MARS 1993.

BEKNOPTE BESCHRIJVING EN
MOTIVERING VAN HET BELANG
VOLGENS ARTIKEL 2, 1ste § VAN
DE ORDONNANTIE VAN 4 MAART
1993.

Vu pour être annexé à l'arrêté
du 02/06/94

Gezien om bij het besluit van
02/06/94 gevoegd te worden.

Le Ministre-Président du Gouvernement de
la Région de Bruxelles-Capitale,

De Minister-Voorzitter van de Regering
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé du
Logement, de l'Environnement, de la
Conservation de la Nature et de la
Politique de l'Eau.

De Minister van de Regering van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Huisvesting, Leefmilieu,
Natuurbehoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN.

PROPOSITION DE CLASSEMENT

Dénomination : MOERASKE

Localisation : Situé entre la gare de formation de Schaerbeek et les rue Stroobants, Vandenhoven et entre l'avenue Zénobe Gramme et la rue Ranson.

Commune : Evere - Schaerbeek - Bruxelles (Haren)

Superficie approximative : 14 ha

Date de création : 19ème siècle (partie parc Walckiers), ± 1930 (partie marais).

Propriétaires : Commune d'Evere, S.N.C.B., Régie des Bâtiments de l'Etat et la congrégation religieuse de l'Institut de la Sainte-Famille.

Description sommaire :

Moeraske signifie en flamand : petit marais et l'usage en a fait un lieu-dit. Par extension, nous regroupons également sous ce nom : le ruisseau du Kerkebeek ainsi que les talus qui bordent sa rive gauche, les prairies comprises entre les voies du chemin de fer et ce ruisseau, la dépression marécageuse elle-même et les talus qui l'entourent, les potagers surplombant la zone des sources ainsi que ceux de la rue du Château, la prairie au bas du nouveau bassin d'orage ainsi que celle longeant le bâtiment RTT et le Parc Walckiers.

Le marais, ses prairies et ses talus

Le Moeraske est l'unique vestige en région bruxelloise des milieux humides qui jalonnaient, jadis, la vallée de la Senne.

Le site occupe une étroite bande de terrain à la jointure du versant de la vallée de la Senne et de sa plaine alluviale. Le relief du Moeraske oscille entre 17 mètres dans le fond de la vallée et 32 mètres dans la partie supérieure du parc Walckiers. La vallée de la Senne a des rives relativement inclinées dont la pente s'accroît vers le sud de l'agglomération. Les versants de la vallée sont asymétriques, celui de droite, où se trouve le Moeraske, est plus raide que son vis-à-vis. Le thalweg s'élève, ici, à 17 m d'altitude (axe sud-ouest/nord-est). Dans ce fond de vallée coule un autre cours d'eau appelé le Kerkebeek, ce petit ruisseau est alimenté par 18 sources et coule dans la direction opposée à celle du cours de la Senne. Il se jette dans le Maelbeek par l'intermédiaire du réseau d'égouts.

Le site contient la totalité du Kerkebeek qui est le lien entre l'ensemble des biotopes. La quantité et la qualité de son eau est garante du maintien de la richesse biologique du marais.

Le site comprend un marais d'environ un hectare alimenté par le ruisseau du Kerkebeek entouré de talus boisés, de prairies et de bosquets. Le site s'étend sur 1.7 km. Sur son parcours, le ruisseau longe une vaste prairie fleurie, une pelouse sèche et un ravin boisé. A sa sortie du marais, il longe des terrains potagers parfaitement entretenus où sont également aménagés quelques mares.

Les sols du Moeraske sont en majeure partie des remblais plus ou moins anciens. En effet, de nombreux travaux ont été réalisés dans ce quartier depuis plus de 150 ans. La première ligne de chemin de fer du continent Bruxelles-Malines a été construite vers les années 1830 sur une zone jouxtant le marais et ont nécessité des travaux "d'assainissement" des zones humides par l'apport de terres. L'extension des voies de chemin de fer se fera jusqu'en 1930 sur des remblais qui, aujourd'hui encore, constituent la partie septentrionale de la réserve. Le long des voies, le sol est très drainant et favorable aux espèces xérophiles. Ce drainage est d'autant plus marqué qu'il y a eu un apport très important de cendrées provenant des locomotives à vapeur.

La flore du Moeraske comprend au moins 380 espèces indigènes soit le quart de la flore belge. On y trouve plusieurs plantes intéressantes comme la Luzerne sauvage (rarissime) ou l'Iris jaune des marais (symbole de Bruxelles préservé dans son milieu d'origine !).

La présence de nombreux animaux est également un indice d'une grande richesse biologique. On trouve au Moeraske 5 espèces de batraciens : Grenouille rousse, Grenouille verte (il s'agit de l'espèce indigène qui n'est présente dans la Région qu'au Moeraske), Crapaud commun, Triton vulgaire et Triton alpestre), une espèce de reptile : le Lézard vivipare, plusieurs mammifères dont le Putois, la Belette, le Léroty, l'Hérisson, cinq espèces de Chauves-souris, ... et d'une septantaine d'espèces d'oiseaux dont le Martin pêcheur, le Pic vert, les Sarcelles d'hiver, l'Epervier, la Bergeronnette des ruisseaux, ...

On y trouve, outre de nombreuses essences d'arbres, quatre magnifiques Saules blancs et un Saules pleureur remarquable (entrée de la réserve rue Carli). On notera la présence de deux roselières de taille respectable où niche la Rousserolle effarvate (moins de 10 couples dans la Région).

Le site est géré par une association locale (CEBE) dans le cadre d'une convention avec la Région bruxelloise qui couvre les 12 ha du site Moeraske-Parc Walckiers. 4.2 ha ont déjà un statut de réserve naturelle domaniale.

Ce site est public et est sillonné de chemin en terre battue entretenus. L'aménagement est sobre et fonctionnel. Plusieurs milliers d'enfants y sont guidés chaque année.

Le Parc Walckiers

Le Parc Walckiers proprement dit est une ancienne propriété boisée aménagée dans le style anglais; ce style d'architecture paysagère se caractérise par l'intégration des éléments naturellement présent sur le site. Après l'abandon du parc vers 1965, les parties boisées ont progressivement acquis un aspect de bois semi-naturel, faute d'entretien.

Il est constitué de deux parties, qui sont parfois imbriquées :

- une zone boisée, ancien parc de style anglais abandonné, recolonisé à certains endroits par des espèces arbustives pionnières;

- une zone ouverte, friche à végétation herbacée et arbustive.

De l'autre côté, un talus boisé s'étend le long de l'assiette du chemin de fer (gare de Schaerbeek).

la lisière entre la friche et le bois :

- * La végétation actuelle s'est développée spontanément, effaçant progressivement la limite du bois. Cette végétation nouvelle forme un taillis relativement jeune, traversé de "couloirs" herbeux.

- * Ces zones buissonnantes sont d'un recrû de Frênes, Erables sycomore, Saules, Noisetiers, ... Le sous-bois est dominé par le Cerfeuil sauvage, le Gouet, le Lierre, l'Ortie, ... Là où la lumière atteint le sol (en bordure des "couloirs"), on y observe beaucoup de Cerfeuil sauvage, de Berce, de Fraisier des bois, d'ortie, de Compagnon rouge, de Ronce, de Potentille rampante, de Bouton d'or, ...

- * Les berges de l'étang situé à la limite de la friche buissonnante ont été récemment dégagées des arbres et arbustes qui y poussaient, à l'exception de quelques Sureaux et Noisetiers, pour exposer davantage l'eau à la lumière. La végétation aquatique se caractérise par la présence de Lentilles d'eau. Le long des berges poussent quelques Iris jaunes des marais. On y observe le Héron cendré et, à l'occasion, le Martin Pêcheur.

le bois proprement dit :

- * D'un côté, le Parc Walckiers borde l'arrière des jardins des maisons de l'avenue Z. Gramme. Cette limite est fort perturbée (zone nitrophile). Il s'y observe quelques beaux vieux arbres (Frênes, Erables sycomores), mais la strate arbustive est dominée par le Sureau et la strate herbacée par la Podagraire, le Cerfeuil sauvage, plus loin le Compagnon rouge, le Gouet, l'Ortie, le Cassis, le Lierre, ... Il y pousse aussi quelques exemplaires de Jacinthes des

bois, échappés de jardin. Une partie de cette zone a été réaménagée en verger haute-tige composé de variétés anciennes, en tout une quarantaine d'arbres ont été plantés.

* Lorsqu'on descend vers la partie basse du bois, l'aspect "naturel" s'accroît. Beaucoup de Frênes et Erables s'observent dans la strate boisée; le terrain devient plus humide, avec Valériane rampante dans la strate herbacée.

* La partie centrale du bois est la plus remarquable. Il s'y trouve encore quelques restes de l'aménagement ancien, dont une grotte surmontée d'un obélisque. C'est également ici que poussent les plus vieux arbres du parc : grands Frênes, Hêtres pourpres, Marronniers, ... Dans la strate arbustive, le Sureau reste assez fréquent mais on trouve aussi de jeunes Ormes (*Ulmus campestris*) et des Noisetiers. L'avifaune du parc est particulièrement riche, on y rencontre par exemple l'Epervier, le Pic vert, le Pic épeiche, ...

* La partie privée est du même type que la partie centrale du bois. De surcroît, et indépendamment de son état de parc boisé entretenu, elle contient une collection d'arbres plus remarquables encore par leur âge et leur dimension, à savoir une quinzaine de gros Tilleuls, un beau Merisier et Hêtre pourpre et un superbe Ginkgo biloba dont le tronc a une circonférence de 2.65 m.

* La strate herbacée comporte des éléments de la flore vernale typique du district brabançon : Gouet, Lamier jaune, Brachypode des bois, Anémone des bois, Ficaire, ... La présence de *Geranium livide* et de *Corydalis solida* est à souligner ("stinzepflanzen").

* Dans le parc se trouve également une clairière très humide (zone de suintements). Cette clairière est fauchée. On y observe le Populaire des marais, le Cirse maraîcher, la Salicaire.

* La transition entre la friche et le bois se fait par l'intermédiaire d'un étang au bord duquel une grotte (fabrique) a été réaménagée. La lisière constitue un refuge idéal pour les mammifères tels que le Lérois, l'Hérisson, la Belette, le Putois ainsi que comme territoire de chasse pour plusieurs espèces de Chauves-souris.

la prairie :

* La végétation comprend diverses espèces de Saules, Erables, plusieurs jeunes arbres fruitiers (poiriers, pommiers, ..., retournés à l'état sauvage), plusieurs espèces de Pruniers, de jeunes Ormes, ... Dans la zone dégagées, herbeuses et très ensoleillées, entre les buissons, on trouve diverses espèces de Fabaceae dont la très rare Luzerne sauvage, l'Alysson blanc, plusieurs espèces d'Aster, la Verveine et le Gêranium des prés.

* Le sol de ce vaste espace a été profondément perturbé. Le relief de ce terrain, relativement plat avec quelques bosses et fosses, a été bouleversé également. Il semble peu douteux que cette flore subisse l'influence des pierres dispersées sur le site (flore calciphile).

* Cette zone bénéficie d'une plus-value lorsqu'on envisage sa valeur faunistique, grâce notamment à l'attraction qu'exercent sur l'entomofaune et l'avifaune, aussi bien les friches herbacées riches en fleurs que les lisières nombreuses engendrées par le contact entre la végétation herbacée et les fourrés arbustifs.

* Dans une grande clairière ménagée par coupe et fauche, on a disposé des ruches, qui servent entre autres de matériel pédagogique. Cette clairière comporte un recrû vigoureux de Frênes et d'Erables sycomores.

* Cette zone, limitée d'un côté par le talus de chemin de fer et de l'autre par le Parc Walckiers, possède une valeur paysagère non négligeable.

Le talus boisé le long du chemin de fer

La végétation boisée se compose surtout de Saules blancs, d'Erables et de Frênes.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

vu l'intérêt scientifique, esthétique, pédagogique et social de ce site;

l'intérêt scientifique et culturel de ce site est du à la qualité exceptionnelle de sa faune et de sa flore; sa flore représente la quart de la flore belge; sa faune est particulière et peu commune;

la grande richesse de la faune du Moeraske est due aux nombreux biotopes qui coexistent sur un aussi petit territoire ainsi qu'à la proximité du chemin de fer qui relie aux campagnes cette île de verdure perdue au milieu de la ville.;

la qualité esthétique du site est due à l'aspect soigné des cheminements; le site est homogène; l'aspect paysager est remarquable; l'aménagement est soigné;

c'est une chance exceptionnelle de trouver, sans interruption aucune, sur un même territoire urbain, des sources, un ruisseau, un marais et plusieurs mares;

ce site est, par sa complémentarité avec les espaces verts voisins, un élément essentiel à la conservation et à l'amélioration du maillage écologique de la ville; la présence du chemin de fer garantit les échanges avec l'extérieur de la Région;

vu la rareté d'une promenade verte d'un seul tenant aussi longue dans le contexte régional (le Moeraske fait 1.7 km de longueur; cette promenade fait partie de la promenade verte proposée par le PRD;

vu la valeur de témoin historique du lieu (zone humide n'ayant vraisemblablement jamais été urbanisée);

le Parc Walckiers présente sans aucun doute une grande valeur pour l'étude de l'action humaine sur la nature;

le parc, dont l'aspect était probablement assez "naturel" au départ (style paysager anglais), a pu évoluer par le développement spontané de la végétation en milieu plus ou moins humide vers un bois feuillu typique du Brabant. Il ne peut absolument pas être comparé à un banal parc abandonné;

les éléments de parc qui subsistent - quelques arbustes ornementaux, quelques petites clairières ainsi que des "stinzelpflanzen" ou "plantes castrales" rendent l'ensemble intéressant non seulement du point de vue botanique, mais encore du point de vue culturel et historique;

les deux parties du site Walckiers, bien que très différentes, interviennent de façon complémentaire dans la détermination de la valeur biologique du site et de son intérêt culturel, c'est-à-dire au point de vue conservation des ressources en vie sauvage, recherche scientifique et enseignement des sciences naturelles;

la friche est surtout intéressante d'un point de vue didactique: les successions végétales peuvent y être étudiées de même que la variété des biotopes (boisés, ouverts et ensoleillés, riches en calcaire, ...) qui garantit une grande diversité botanique et surtout zoologique;

la partie centrale du bois est la plus remarquable. On y trouve des restes de l'aménagement "à l'anglaise", dont une arche, une grotte surmontée d'un obélisque et une stèle;

vu la présence de vieux arbres de grande taille comme plusieurs beaux Erables, différents Saules, un bel Hêtre pourpre et un Ginkgo biloba remarquable.

VOORSTEL TOT BESCHERMING

Naam : HET MOERASKE

Plaats : gelegen tussen het Vormingsstation van Schaarbeek en de Stroobantsstraat, de Vandenhovenstraat en tussen de Ransonstraat en de Zénobe Grammelaan.

Gemeente : Evere - Schaerbeek - Brussel (Haren)

Oppervlakte bij benadering : 14 ha.

Datum van oprichting : 19de eeuw (Walckierspark), ± 1930 (moeras).

Eigenaar : de gemeente Evere, de N.M.B.S., de dienst voor staatsgebouwen en de religieuze orde van het Instituut van de Heilige Familie.

Beknopte beschrijving :

Het Moeraske betekent natuurlijk klein moeras en het gebruik van de term heeft er een plaatsnaam van gemaakt. Bij uitbreiding brengen wij onder deze naam ook de volgende terreinen onder: de Kerkebeek evenals de taluuds die aan de linkerkant ervan gelegen zijn, de weiden tussen deze beek en de spoorlijnen, de moerassige depressie zelf en de taluuds errond, de moestuinen die boven de zone met bronnen uitsteken evenals deze van de Kasteelstraat, de weide onderaan het nieuwe vloedbekken en deze langs het RTT-gebouw en het Walckierspark.

De moeras, de weiden en taluuds

Het Moeraske is het enige overblijfsel van de vochtige milieus in het Brusselse gewest die vroeger de vallei van de Zenne afbakenden.

Het Moeraske is een smalle strook grond aan de verbinding tussen de helling van de Zennevallei en zijn alluviale laagvlakte. Het reliëf van het Moeraske schommelt tussen 17 m. op het laagste punt van de vallei en 32 m. op het hoogste deel van het Walckierspark. De Zennevallei heeft relatief afhellende randen waarvan de helling toeneemt naar het zuiden van de agglomeratie toe. De hellingen van de vallei zijn asymmetrisch; de rechterkant waar het Moeraske ligt, helt meer af dan de linkerkant. De dalweg stijgt hier tot een hoogte van 17 m. (zuidwest/noordoost as). Beneden deze vallei stroomt een andere waterloop die de Kerkebeek heet; deze kleine beek wordt door 18 bronnen gevoed en stroomt in tegenovergestelde richting als de Zenne. Via een netwerk van riolen mondt zij in de Maalbeek uit.

De geografische grenzen van het natuurreservaat komen met deze van de Kerkebeek overeen. Deze vormt de samenhang tussen alle biotopen. De kwantiteit en kwaliteit van het water verzekert het behoud van de biologische rijkdom van het moeras.

Het geheel bevat een moeras van ongeveer één hectare groot die door de Kerkebeek gevoed wordt en door boomrijke taluuds, weiden en bosjes omgeven is. Het Moeraske spreidt zich over 1.7 km. uit. De beek stroomt langs een uitgestrekte bloemrijke weide, een droog grasveld en een boomrijke helling. Aan het einde van het moeras stroomt de beek langs perfect onderhouden moestuinen waar ook enkele vijvers aangelegd zijn.

De bodem van het Moeraske bestaat voor het grootste deel uit min of meer oude aanaardingen. Sinds meer dan 150 jaar zijn in deze wijk inderdaad verschillende werken uitgevoerd. De eerste spoorlijn van het continent tussen Brussel en Mechelen werd rond de jaren 1830 op een zone langs het moeras aangelegd. Daartoe waren draineringswerken van de vochtige gebieden noodzakelijk door grond aan te voeren. De uitbreiding van de spoorlijnen gebeurde tot 1930 op aanaardingen die vandaag nog het noordelijke deel van het natuurreservaat uitmaken. Langs de sporen is de bodem zeer drainerend wat bevorderlijk is voor xerofiele soorten. Deze drainering is bovendien nog versterkt door de zeer grote aanvoer van sintel afkomstig van stoomlokomotieven.

De flora van het Moeraske omvat ten minste 380 inheemse soorten ofwel één vierde van de Belgische flora. Er staan verschillende, interessante planten zoals de sikkelklaver (rarissime) of de gele lis (het symbool van Brussel dat in zijn oorspronkelijk milieu bewaard is !).

De aanwezigheid van talrijke dieren is eveneens het bewijs van een grote biologische rijkdom. In het Moeraske worden vijf soorten amfibieën aangetroffen: de bruine kikker, de groene kikker, (het betreft de inheemse soort die enkel in het gebied van het Moeraske aangetroffen wordt), de waterkikvors, de kleine watersalamander en de alpenwatersalamander), één soort reptiel: de levendbarende hagedis, verschillende zoogdieren waaronder de bunzing, de wezel, de eikelmuis, de egel, vijf soorten vleermuizen, ... en een zeventigtal soorten vogels waaronder de ijsvogel, de groene specht, de wintertaling, de sperwer, de grote gele kwikstaart, ...

Behalve de verschillende boomsoorten staan er vier magnifieke schietwilgen en een opmerkelijke treurwilg (de ingang van het natuurreservaat aan de Carlistraat). Opmerkelijk zijn eveneens twee redelijk uitgestrekte rietvelden waar de kleine karekiet nestelt (minder dan 10 paren in het gewest).

Het Moeraske wordt door een plaatselijke vereniging (CEBE) beheerd binnen het kader van een overeenkomst met het Brusselse Gewest die de 12 ha. van het gebied Moeraske-Walckierspark beslaat. 4.2 ha. heeft reeds het statuut van domaniaal natuurreservaat.

Dit gebied is voor het publiek toegankelijk en wordt door onderhouden gravelpaden doorkruist. De aanleg is sober en functioneel. Duizenden kinderen bezoeken jaarlijks het Moeraske onder begeleiding.

Het Walckierspark

Het eigenlijke Walckierspark is een oude en boomrijke eigendom die in Engelse stijl aangelegd werd; deze stijl van landschapsarchitectuur wordt door de integratie van natuurlijke elementen gekenmerkt die ter plaatse aanwezig zijn. Nadat het park rond 1965 aan zijn lot overgelaten werd, kregen de boomrijke gedeelten bij gebrek aan onderhoud geleidelijk aan het uiterlijk van een bijna natuurlijk bos.

Het Walckierspark bestaat uit twee gedeelten die elkaar soms overlappen:

- een boomrijke zone : een oud en verlaten park in Engelse stijl dat op sommige plaatsen met nieuwe soorten struiken opnieuw beplant is;
- een open zone : braakland met gras en struiken.

Aan de andere kant ligt er een boomrijk talud langs het perceel van de spoorweg (het station van Schaarbeek).

De rand tussen het braakland en het bos :

* De huidige vegetatie is spontaan gegroeid en heeft geleidelijk de grens van het bos uitgewist. Deze nieuwe vegetatie vormt een relatief jong kreupelbos dat door "gangen" van gras doorkruist wordt.

* Deze zones met struiken bestaan uit nieuwe loten van essen, gewone esdoornen, wilgen, hazelaars, ... Het onderhout wordt door fluitekruid, aronskelk, klimop, brandnetel, ... overheerst. Waar het licht de grond bereikt (aan de "gangen"), groeit er veel fluitekruid, bereklauw, bosaardbei, brandnetel, dagkoekoeksbloem, vijfvingerkruid, braam, scherpe boterbloem, ...

De boorden van de vijver aan de grens van het braakland met struiken werden onlangs van bomen en struiken ontdaan, met uitzondering voor enkele wilgen en hazelaars, om het water meer licht te geven. Als waterplanten komt er voornamelijk eendekroos voor. Langs de waterkanten groeien er enkele gele lisplanten. Aanwezigheid van de blauwe reiger en soms de ijsvogel.

Het bos zelf :

* Aan de ene kant grenst het Walckierspark aan de achterkant van de tuinen van de huizen van de Z. Grammelaan. Deze grens is sterk verstoord (nitrofiele zone). Er staan enkele mooie, oude bomen (essen, gewone esdoornen); als struiken groeien er voornamelijk vlieren en bij de grasachtigen vooral zevenblad, fluitekruid, verder nog dagkoekoeksbloem, aronskelk, brandnetel, zwarte bes, klimop, Er groeien eveneens enkele exemplaren van wilde hyacint, afkomstig uit tuinen. Een gedeelte van dit gebied werd in een hoogstammige boomgaard aangelegd met oude boomsoorten, in totaal werd er een veertigtal bomen aangeplant.

* Wanneer men zich naar het lage deel van het bos begeeft, wordt het "natuurlijke" uiterlijk duidelijker. Als bomen groeien er vooral essen en esdoornen; het terrein wordt vochtiger en kruipende valeriaan overheerst onder de grasachtigen.

* Het middenste gedeelte van het bos is het meest opvallende deel. Er bevinden zich nog enkele resten van de vroegere aanleg waaronder een grot met een obelisk erop. Hier groeien trouwens ook de oudste bomen van het park : grote essen, purperbeuken, paardekastanjes, Onder de struiken blijft de vlier goed vertegenwoordigd maar er staan ook jonge gladde iepen (*Ulmus campestris*) en hazelaars. De avifauna van het park is bijzonder rijk : zo worden er bij voorbeeld de sperwer, de groene specht, de grote bonte specht, ... aangetroffen.

* het privégedeelte is van dezelfde aard als het middenste gedeelte van het bos. Daarbovenop en onafhankelijk van zijn staat als onderhouden boomrijk park, bevat dit gedeelte een verzameling bomen die nog meer opvallen door hun ouderdom en grootte; het is te zeggen een vijftiental grote linden, een mooie zoete kers, een purperbeuk en een schitterende ginkgo biloba met een stam die een omtrek van 2.65 m. heeft.

* Onder de grasachtigen bevindt zich voorjaarsflora die typisch is voor het Brabantse gewest : aronskelk, gele dovenetel, boskortsteel, bosanemoon, speenkruid, De aanwezigheid van donkere ooievaarsbek en vingerhelmbloem moet eveneens benadrukt worden ("stinzeplanten").

* In het park bevindt er zich ook een zeer vochtige, open plek (sijpelingszone). Deze open plek wordt gemaaid. Er groeien dotterbloemen, moesdistels en kattestaarten.

* De overgang van het braakland naar het bos gebeurt door middel van een vijver waaraan een grot (kunstmatig) ligt. Deze bosrand vormt een ideaal schuiloord voor zoogdieren zoals de eikelmuis, de egel, de wezel, de bunzing en een jachtterrein voor meerdere soorten van vleermuizen.

Het braakland :

* De vegetatie omvat verschillende soorten zoals wilgen, esdoornen, verschillende jonge fruitbomen (verwilderde perebomen, appelbomen, ...), enkele soorten pruimebomen, jonge iepen, ... In de grasrijke, open en zonnige ruimte tussen de struiken groeien er verschillende soorten van Fabaceae waaronder de zeer zeldzame sikkelklaver, het grijskruid, meerdere soorten wilde asters, de ijzerhard en de beemdooievaarsbek. De flora van het gebied omvat meer dan 200 soorten.

* De bodem van deze uitgestrekte ruimte werd grondig verstoord. Het reliëf van dit terrein, betrekkelijk effen met enkele bulten en kuilen, werd eveneens aangetast. Er bestaat weinig twijfel over dat deze flora de invloed ondergaat van de stenen die over het terrein verspreid liggen (calciumflora).

* Dit gebied geniet van een meerwaarde op faunistisch vlak, dankzij met name de aantrekking die de braakliggende, bloemrijke graslanden en de talrijke bosranden die door het contact tussen de grasachtige vegetatie en het struikgewas ontstaan, op de entomofauna en de avifauna uitoefenen.

* In een grote open plek die door kappen en maaien verkregen werd, staan er bijenkorven opgesteld die onder andere als pedagogisch materiaal dienen. In deze open plek groeien er krachtige loten van essen en gewone esdoornen.

* Deze zone, aan de ene kant door het taluud van de spoorlijn en aan de andere kant door het Walckierspark begrensd, beschikt over een niet te verwaarlozen, landschappelijke waarde.

Het boomrijke taluud langs de spoorlijn :

De boomrijke vegetatie bestaat vooral uit schietwilgen, esdoornen en essen.

Belang van het goed volgens artikel 2, paragraaf 1, bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed:

gezien het wetenschappelijke, esthetische, pedagogische en sociale belang van dit gebied;

het wetenschappelijke en culturele belang van dit gebied schuilt in de uitzonderlijke kwaliteit van zijn fauna en zijn flora; zijn flora vertegenwoordigt één vierde van de Belgische flora; zijn fauna is bijzonder en zeldzaam;

de grote rijkdom van de fauna van het Moeraske is te danken aan de verschillende biotopen die op een dergelijk klein territorium voorkomen evenals aan de nabijheid van de spoorweg die dit groen eiland dat in een stadsmilieu verloren ligt, met het platteland verbindt.

de esthetische kwaliteit van het gebied zit in de verzorgde aanleg van de paden; het gebied is homogeen; het landschappelijke uiterlijk is opmerkelijk; de aanleg is verzorgd;

het is een ongelooflijk toeval om op eenzelfde terrein in de stad en zonder enige onderbreking enkele bronnen, een beek, een moeras en meerdere vijvers aan te treffen;

dit gebied is dankzij de complementariteit met de nabije groene ruimten, een essentieel element voor het behoud en de verbetering van het ecologische netwerk van de stad; de aanwezigheid van de spoorweg verzekert de uitwisseling met gebieden buiten het gewest;

gezien de zeldzaamheid binnen gewestelijke context van een groene promenade in één stuk en met een dergelijke lengte (het Moeraske is samen met het Walckierspark 1.7 km. lang); deze promenade maakt deel uit van de groene wandeling die door de PRD voorgesteld wordt;

gezien de waarde van het terrein als historische getuigenis (een vochtig gebied dat hoogstwaarschijnlijk nooit verstedelijkt werd);

het Walckierspark heeft ongetwijfeld een grote waarde voor de studie van de invloed van de mens op de natuur;

het park waarvan het uiterlijk in het begin allicht tamelijk "natuurlijk" was (Engelse landschapsstijl), is door de spontane groei van de vegetatie in een min of meer vochtig milieu naar een typisch Brabants loofbos kunnen evolueren. Het kan absoluut niet met een onbeduidend, verlaten park vergeleken worden;

de elementen van het park die overblijven - enkele sierstruiken, enkele kleine open plekken evenals "stinzelpanten" of "plante castrale" maken het geheel interessant, niet alleen vanuit botanisch maar ook vanuit cultureel en historisch oogpunt;

de twee delen van het Walckierspark, hoewel heel verschillend, dragen op complementaire wijze bij tot de biologische waarde van het gebied en zijn cultureel belang, dat wil zeggen vanuit het oogpunt van het behoud van de rijkdom aan wild leven, het wetenschappelijk onderzoek en het onderwijs van de natuurwetenschappen;

het braakland is vooral interessant vanuit didactisch oogpunt: de opeenvolgende begroeiingen evenals de verscheidenheid aan biotopen (bos, open en zonnige ruimten, rijk aan calcium, ...) die een grote botanische en bovenal zoölogische diversiteit garanderen;

het centrale gedeelte van het bos is het meest opvallende gedeelte. Er bevinden zich nog resten van de aanleg op zijn "Engels" waaronder een boog, een grot met een obelisk en een gedenksteen erop;

gezien de aanwezigheid van grote, oude bomen waaronder verschillende mooie esdoornen, een mooie purperbeuk, een opmerkelijke ginkgo biloba, ... evenals honderden inheemse plantesoorten waaronder de zeer zeldzame sikkelklaver of de beemdooievaarsbek.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
PORTANT CLASSEMENT COMME
SITE DU MOERASKE A
SCHAERBEEK, EVERE et BRUXELLES
(HAREN).

**DELIMITATION DU SITE ET DE SA
ZONE DE PROTECTION**

Vu pour être annexé à l'arrêté
du 02/06/84

Le Ministre-Président du Gouvernement de
la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé du
Logement, de l'Environnement, de la
Conservation de la Nature et de la
Politique de l'Eau.

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST**

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE BESCHERMING
ALS LANDSCHAP VAN HET
MOERASKE TE SHAERBEEK, EVERE
EN BRUSSEL (HAREN).

**AFBAKENING VAN HET
LANDSCHAP EN ZIJN
VRIJWARINGSZONE**

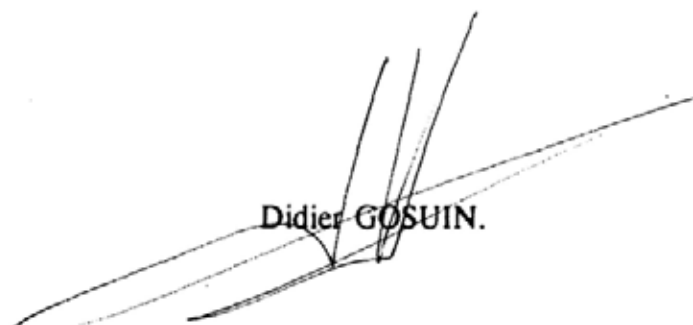
Gezien om bij het besluit van
02/06/84 gevoegd te worden.

De Minister-Voorzitter van de Regering
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

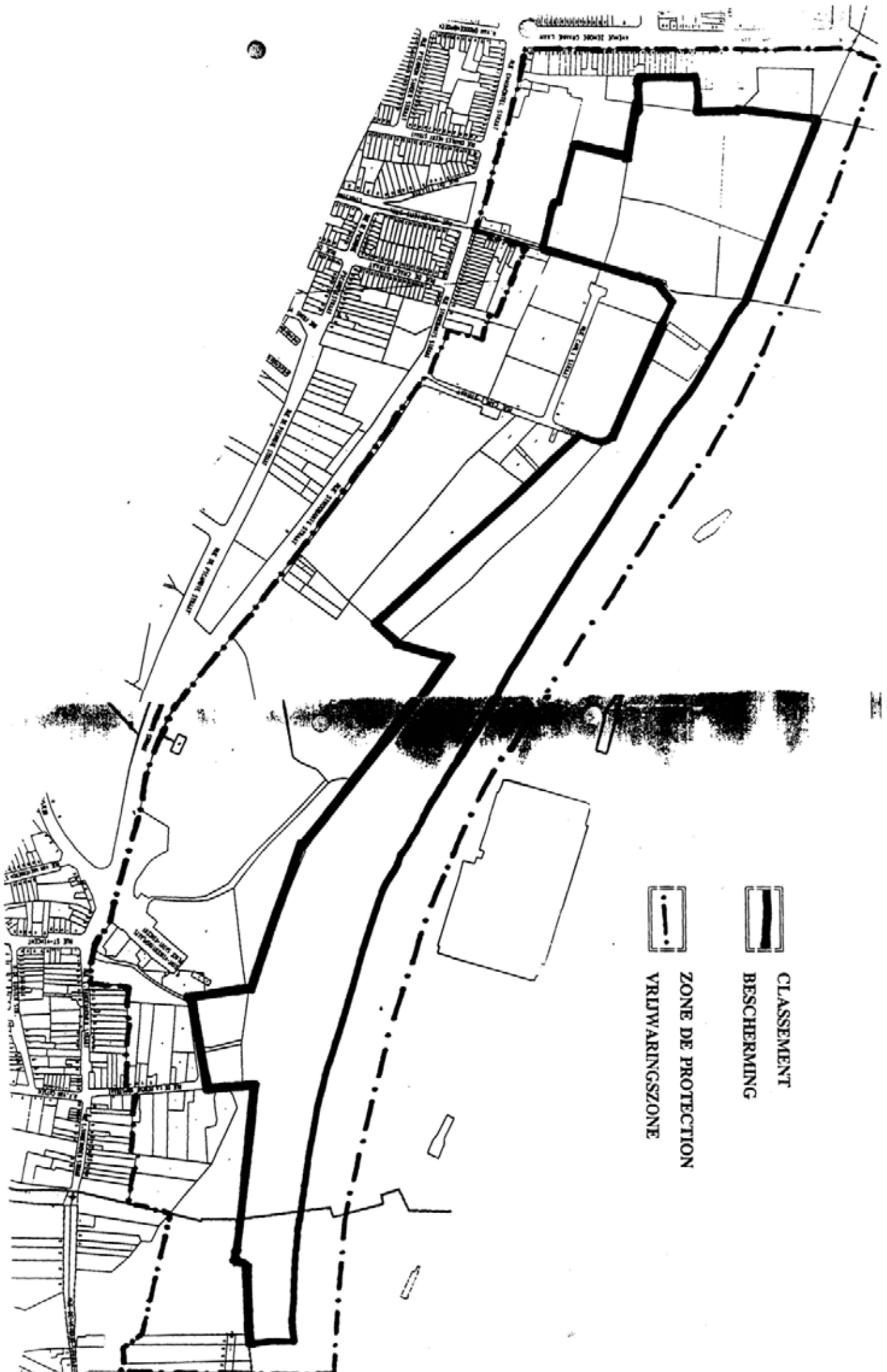

Charles PICQUE

De Minister van de Regering van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Huisvesting, Leefmilieu,
Natuurbehoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN.

CLASSEMENT
BESCHERMING

ZONE DE PROTECTION
VRIJWARINGSZONE